

İller Bankası Durumu ve Türk Şehirciliği

İller Bankasının esas görevi, şehirleşme ve türlü şehir kamu ihtiyaçlarını sağlamaktır.

Türlü hayati önemde ihtiyaçların ve beledi hizmetlerin yığın olduğu ülkemizde, topraklarımıza yerleşmemizden, yaşamamıza kadar, tomar haline gelmiş olan problemlerin bir kısmının çözümünü, şehircilik kavramına sokmak bir bakıma mümkündür.

İhtiyaç ve istemler sadece bir kaç büyük şehrimize inhisar etmeyip, belirli sınırlarımız içindeki Türkiye dikedörtgeni alanına yaygındır. Bunlar çare bulucuları şiddetle sıkıştırmak ve zorlamaktadır.

İller Bankası da böylesine bir toplum istemlerine sahip olma isteği ve gerçekleştirme arzusu, sorum duygusu ile yükümlüdür.

Kuvvetli dokusu, menbaı vergiler olan garantili gelir kaynakları ve güvenilir organları haiz olarak şehir hizmetlerinin gerçekleştirilmesinin sorumlusu durumundadır.

Mahallî idarelerin (komünlerin) haritası, imar plânı, içmesuyu, elektrigi, kanalizasyonu, türlü yapı tesisleri, turizm ve sağlık tesisleri v.s. imar işlerinin yapılması, şehircilikte iyi plânlama ve usta bir uygulama le başarıya ulaştırılabilir.

Topluma rahat, sıhhi şartlarda yaşama imkânlarını hazırlamak faaliyetlerinin, sağlam toprak zemine dayatılması ve realize edilmesinde asla ihmal edilmemesi gerekli olan husus, plânlı ve ilmi şehircilik çalışmalarıdır.

Yabancı ülkelerde komünlerin (beldelerin) kredi alarak kendi organları ile yaptıkları bu biçim hizmetleri, Türkiye'de İller Bankası, ipleri ulusların dahi dikkatini çeken kuruluşu ile beldelere, kredi verip, sarfı ve teknik yönü de dahil, izlemek veya doğrudan doğruya yapmak suretiyle yararlı olmaktadır.

Şehircilik ve şehir hizmetlerini; beldelerin kurulması, düzenlenmesi, bunların iktisadî, sosyal ve mâli durumları ve imkânlarına ilişkin faaliyetleriyle insan topluluklarının rahat ve mesut yaşamalarını temin eden bir faaliyetler manzumesi olarak kabul edebiliriz.

Yazan :

Selâhaddin BABÜROĞLU

İller Bankası Genel Direktörü

○

Oluştan (ezelden), sonsuza (ebede) akıp giden insanlığın istek ve ihtiyaçları zaman geçtiği oranda fazlaşmakta ve karışık hal almaktadır.

Şehirlerin ve toplumların ihtiyaçlarını iç içe geçmiş sonsuz sayıda çemberler olarak kabul edersek, bunları gerçekleştirmek çabasında yöneticiler, uygulayıcılar, ihtiyaçlar çemberinden birini kaldırıncı, diğeri ile karşılaşacaklarını ve yine bu ihtiyaç çemberinin de aynı şiddetle gözümlenmesi, toplumun isteyeceğini, hesaplayan bir anlayışla hizmetler sonsuzluğuna doğru birbirleri ile yarışmak zorunda olduklarını hesaplamak mecburiyetindedirler.

İnsan tabiatındaki egoistlik, toplumlara da sirayet etmiş. Bunun sonucu olarak toplumlar kendi içlerinde ve birbirlerine karşı, şehirleşme ve şehir ihtiyaçlarını dahi iyi ve sîratle temin etmek için güçlü bir çaba ve çekişme içerisine girmişlerdir. Öte yandan örnek şehir yapma ve orada yaşayanların modern ihtiyaçlarını sağlama istemi, yapılacakları, çığlaştırmaktadır.

Şehircilik ilmi, türlü faaliyet ve çalışmaları doğru ve dolaylı olarak kapsayan bir bilimler toplumdur.

Pek tabii gelecek soylara, git-tikçe azalan bir miktarda hizmetleri, şehirler kuran mühendislik tesislerini aktaran bir sistemde beldelerin istek ve türlü yapı tesislerinin realize edilip yürütülmesi gereği gözönünde tutulacak önemli hususlardandır.

Geleceğin artan ihtiyaçlarından tahakkuk etmiş olanların birbirini endüksiyonu ile kazanılacak yapma gücü ve her defasında öncekinden mükemmel işler başaran bir davranışla, ihtiyaçları ve yapma gücünü en az birbirine paralel kullanmayı hesaphyarak olumlu bir sonuca ulaşmak için iyi bir iktisadî plânın ve iş programının yapılması bu dâvanın esasını teşkil eder.

Böylece; zaman, yaşama imkânları ve enerji faktörleri, hesabı bir

anlayışla kullanılmış olur. Bu, aynı zamanda ilmi ve düzenli çalışma icabıdır.

Rahatça denilebilir ki, bugün, Türkiye'de, çok hayati önem taşıyan; şehircilik bakımından, yegâne plânlama mercii, İller Bankasıdır. Belediyelerin teknik ve mâli bakımdan güçlenip bu hizmetleri kendileri yapabilecekleri mutlu güne kadar, artan bir hız ve teçhizatlanma ile, İller Bankasının bu biçim hizmetlere devamını gerekli ve zarurî görmekteyim. Bugün belediyeler çok iyi mali imkâna kavuşsalar dahi, yakın bir gelecekte Türkiye'deki teknik eleman artma hızının bütün beldeler hizmetlerinin mahallen yapılabileceğini sağlayacak kadar yeterli olacağına kaani değilim. Buna mukabil mahallî idarelerin (Belediye, özel idare, köyler) mali bir ferahlığa, bazı tedbirler alınırsa, kısa süre içinde kavuşacağını mümkün görmekteyim.

Bu bakımdan, kuvvetli bir merkezi organizasyona dayanan İller Bankası örgütü aracılığı ile istemlerin gerçekleştirilmesine yeni statünün devamı zarurî olacaktır.

Şehircilik ve toplum problemleri; birçok bilim dâhını kapsayan büyük bir ağaç gibi gelişmekte, kocadıkça azameti artmaktadır. Bu, zamanla köylere ve boş alanlara kadar yayılıp, gelişen ve belirli bir sınırı olmayan gelecek soylara geçmişti tanıta-cak ve fakat hiç bir kimsenin, sonunu ve bitmişini görmesi mümkün olmayan, bir sürü çalışma ve faaliyetler alanıdır.

Beldelerin (komünlerin), çok karışık dokusunda; iklimin, tabiatın, iktisat, teknik ve insan gücünün çizgileri görülür.

Bu günün modern insanı, sadece bir yerde oturup dinlenmekle yetinmiyor. Spor, musiki, temiz yol, bol ve nefis gıda, rahat yaşayış, süratli ve güvenli münakale istiyor. Bu biçim çeşitli istemler, beldeler için genel ve özel yapı ve tesislerin gerçekleştirilmesi problemi ile insanları karşı karşıya getirmiştir.

Dün; faytonla seyahatta konforluğu bulan insanlar, bugün, uçak cinsi seçmek, motorlu ve süratli ta-

sıt araçlarında konfor aramak eyilimindedirler.

Bu sebeple, şehirci ve bu hizmetlerde olanların yüksek bir dünya görüşü ve bilgisi içinde sistemli ve plânlı çalışmaları zorunluğu vardır.

Ülkemizin gerçekleri; teorik düşünlüşlere, devâsa tesis ve metodlara yönelmek veya onları denemek yerine, kademeli ve zaman aralıkları ile modern imkânları gelecekte de işe yarar ölçüde ceste ceste sağlamayı ilham etmektedir.

Bugün, İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana dışındaki belediyeler basit düzenleme ve genişleme projelerini dahi yaptıramamaktadırlar. Yapılmış imar plânlarını ciddi ve disiplinli bir şekilde uygulayamamakta, tesisleri işletememektedirler. Bunun için ortakları mahallî idarelerle hizmet fikrinden hareket eden İller Bankası bölge müdürlüklerini, bu alanda ortaklarına yardım ve speküle arzulara engel olunması hususunda görevlendirmiştir. İller Bankası bölge müdürlükleri, tekniğin her dalından elemanlarla takviye edilmiştir.

Bugün İller Bankası kuruluşundaki, Belediyeler İmar Plânlama, Şehircilik ve Harita Müdürlükleriyle, şehir kurma, plânlama, analiz, denetleme ve bunların yönetimi yönünden ilmi metodlarla çalışmakta ve batı ölçüleri ile çalışan bir kadroya sahip bulunmaktadır. Bu bürolar aynı zamanda şehir plânlaması çalışmalarında, uygulamalarda, yetiştirici ve öğretici olmaktadır.

Plâncılar, kurulacak veya düzenlenecek beldelerde yaşayanlara birlik ve sosyal kaynaşmayı, ülkeye bağlanmayı sağlayacak, teknik ve iktisadî esasları kapsayan bir fonksiyonu kurmaya çalışırlar. Yine şehirci; tarihi kalıntıları ve eserleri değerlendirerek, komünleri ustaca genişletmek ve belirli şema ve formüle bağlı olmadan, kendi bilgi, tecrübe ve fitrî sanat kabiliyeti ile metodları kullanmak zorundadır. Bu bakımdan işlerin, merkezi bir teşekkülde kalarak çevre hizmetlerine izleme usulünü bütün bir süre için faydalı bulurum. Bu suretle az olan değerleri, mütehassıs olanları hizmette tutmak ve onlardan en yüksek ölçüde yararlanmak imkân dahiline girebilir. Ül-

kemizdeki teknik eleman dağılımı böylece hizmet bakımından Türkiye'nin her yanına etkili olabilecek, teknik eleman dağılımı adaletsizliği kısımen olsun giderilmiş olacaktır.

Beldelerin (komünlerin) en köklü iskeletini kuran; içmesuyu, elektrik, mezbaha tesisleri, hal, şıfa suyu yapıları ve diğer kamu işlerine ait etüd, proje ve tesis işlerini yapacak yetişmiş idarî ve teknik elemanları bünyesinde toplamış olan İller Bankası, oturmuş ve tanınmış bir kadroya sahiptir. Bunu parçalamak, bün-yeden kol, bacak koparmak gibi zaaf verici operasyonlardır.

Artan nüfuslarını yerleştirmek, iyi beslenme ve modern yaşama imkânlarını sağlayan düzenlerini gerçekleştirmekle yükümlü, özellikle az gelişmiş memleket hükûmetlerinin İller Bankası gibi müesseselere şiddetle ihtiyaçları vardır.

İller Bankası, Cumhuriyet hükûmetlerinin en değerli, en büyük tü-rü kendine özel bir eseridir. Kuruluş, doku ve işleyiş yönünden batılının dahi yararlı bulup, uygulamayı düşündükleri bu organizasyondan hızlı, metodlu çalışmalar ve gerekirse bün-yede bazı ıslahatlar yapıldıktan sonra uzun yıllar çok başarılı hizmetler almak kabildir. Türkiye'de hiç bir müessesenin fonksiyonu İller Bankası kadar halkı ilgilendiren, halk içe-risinde ve onun yanında toplum ihtiyacı ile ilgili istemleri gerçekleştirecek nitelikte değildir.

Teknik ve idarî teşkilâtı yekdi-ğerine kenetlenmiş olan İller Bankasının, bu niteliği ile tanınmış Avrupa komünlerinde dahi bir benzerine rastlanamaz.

İller Bankası, sadece bir finansman müessesesi de değildir. Beldelere sağladığı finansmanı, en güzel şekilde uygulamak için etüd, proje, tesis ve montaj işlerini yapabilecek imkânları olan, kamu yararı hizmetlerinin gerçekleyicisi bir müessesedir.

Türkiye'yi iyi etüd etmiş ve tanımış, yerli ve yabancı uzmanlar, Türkiye'de halen teknik ilerlemelere iltifat eden belediyelere pek rastlayamadıklarını söylerler. İşte İller Bankası, mahallî idarelerin teknik, malî ve idarî muhtariyetlerine, en ufak müdahalede bulunmadan, onların ge-

lişen dünyaya paralel olarak ve demokratik düzen içinde kalarak, teknik ve malî yardımcılığını yapacak, çok ustaca bulunmuş örnek bir kuruluştur.

Beldelerin kolaylıkla elde edemeyecekleri imkânları en iyi sağlayacak bankacılık ve teknik yeterliliği, bu müessesede bulmak kabildir.

Bu banka ortaklarına en az ölçüde 20 yıl sonra kavuşacakları malî ve teknik imkânı 20 yıl önce sağlayacak bir mekanizma içerisindedir. Bunun, Merkezi ve Bölge Örgütü ile yapar.

Yapılacakların ve ihtiyaçların çokluğu ve her yıl küçümsenemeyecek bir oranda artan nüfusumuzun beslenememesi kaygusu ile doğumun sınırlanması yoluna gidilmesini bazı aydınlarımız istemektedirler. Biz tersine feragatli, kâfi ve sabırlı ekip çalışmasının her şeyi temin edeceği umudundayız. Çünkü nüfus artımı Cumhuriyet hükûmetlerinin elde ettiği mutlu sonuçlardan biridir. Cumhuriyet hükûmetlerinin temel politikasına geniş toprak yüzeyinde seyreker nüfuslu bir Türkiye değil, şüphesiz gereği kadar kalabalık bir Türkiye, yarınımız için güven ve ferahlık verici Türkiye esas olarak alınmıştır. Türk aydınının, hele Türk teknik adamının düşüneceği, ne kadar ağır olursa olsun, ilk zorluklardan yılmak, çekinmek, yapıcı tedbirlere sarılmaktan korkmak olmalıdır.

Aydınlarımızdan beklenen; az gelişmiş sayılan ülkemizin, ilerlemiş kabul edilen ülkelerin yanı başında yer almasını sağlamaktır.

Bunun için, elbetteki sistemli ve feragatli bir çalışma ile çağımızın bilimsel ve teknoloji alanındaki son imkânlarını kullanarak mesafe alınacaktır.

Bence problemin esası ve biraz da egoist yani; bizim de topraklarına sığmayan uluslardan olabilmemizdir. Eğer dünya nüfusu yeryüzüne sığmazsa, sığmayan uluslarla beraber çareler arayacak duruma, bu ülkeyi getirmektir. Belki de ülkeyi elde tutmanın icabı budur. Bu ülkenin daha kalabalık kitleyi daha iyi besleyecek imkânlarla sahip olduğunu iddia etmek fazla hayal mahsulü sayılmamalıdır.